

godine, koje su se bavile pitanjima ostvarivanja pravde u svijetu te načinima kršenja prava na život. Nakon toga opisuje rad Papinskoga vijeća *Pravda i mir* te detaljno analizira njegov dokument *Crkva i ljudska prava*. Poglavlje završava naukom *Katekizma Katoličke Crkve* o ljudskim pravima, odnosno isto tako detaljnim osvrtom na ona prava navedena u *Katekizmu* za koja autor smatra da “duboko zadiru u samo dostojanstvo osobe i predstavljaju tešku obvezu poštivanja” (str. 124).

Krenuvši s filozofskog polazišta, Bišкуп sustavno i jasnim definicijama odmah prelazi na bit u određivanju najvažnijega pravnog pojmovlja u okviru ljudskih prava, koje kasnije sagledava iz biblijsko-teološke perspektive. Na jednome mjestu, točnije u središnjem poglavlju studije, sustavno i kronološki donosi prikaz i komentare važnih pravnih dokumenata koji su odredili tijek razvoja promicanja temeljnih prava čovjeka. Upravo taj povijesni osvrt na proglašavanje i ostvarivanje ljudskih prava, osobito onaj koji se odnosi na hrvatsku prošlost, donosi stanovitu novost i prinos u pristupu ovoj temi. Pohvalan je i popis literature iz civilnoga prava te crkvenih dokumenata i teološke literature koja se bavi tom problematikom. Kao takva, ova studija predstavlja kvalitetno polazište za detaljnije istraživanje ljudskih prava. Svrha preporuke je zainteresirati prije svega studente, koji u ovoj studiji mogu pronaći sigurnu osnovu za upoznavanje pitanja o ljudskom dostojanstvu, snalaženje u njima i njihovu daljnju razradu, ali i sve one koji se bave ovom temom kako bi im poslužila za proširenje spoznaja o ljudskim pravima.

Luka Tomašević
ltomasevic@kbj-st.hr

Višnja Milanović
visnja.milanovic@gmail.com

Sjećanje na *Jadransku vilu*

OMIŠKI LJETOPIS. ŽUPA SV. MIHOVILA ARKANĐELA, godina V., br. 5, Omiš, 2009., 422 stranice.

Prošla, 2009., godina, peta je po redu otkako župa sv. Mihovila arkanđela izdaje periodik *Omiški ljetopis*. Glavni i odgovorni urednik

je Ivan Banić. Članovi uredništva su: Ivan Banić, Slavko Kovačić, Marijo Reljanović i Marinko Tomasović.

Ova vrijedna publikacija zavrjeđuje da je upozna i širi krug čitateljstva, osobito među svećenicima. Bilo bi poželjno da je župnici uvrste u svoje župske biblioteke.

U ovom broju, na prvome mjestu akademik Mirko Tomasović, rođeni Kučinjanin, upoznaje nas s Jakovom Tomasovićem (1882.-1962.).

“Taj zaboravljeni plodni hrvatski pisac, koji je objavio dosta naslova, a puno mu se više tekstova nahodi u ostavštini, u međuratnom je Omišu bio ugledna osoba: poznat među ostalim, po prvoj knjižari otvorenoj u gradiću na ušću Cetine i kao nakladnik književnog časopisa *Jadranska vila*, desetogodišnjega trajanja.

Mirko se nada da će se koji mladi književnoslovac, pa bilo to iz omiške zavičajne pobudnosti, pozabaviti njegovim ne malim opusom, te da će ovi redci možda potaknuti nekog nakladnika da objelodani u knjizi izbor iz tiskovnih i rukopisnih djela toga omiškog pjesnika i zaslužnog djelatnika, koji je to svakako zaslužio.

Stručnjaci za književne vrijednosti, primjerice akademik Tonko Maroević, ističu kao vrlo vrijedan njegov spjev *Bura*. Nakon analitičkog opisa o spjevu *Bura*, sročenom u osmeračkim stihovima Maroević kaže: “Nemoguće je poreći spretnost pokazanu u mnogim stihovnim rješenjima, a posebice kod samih početaka pjevanja, u kojima lapidarno ocrtava vremenske i prostorne odnose.”

Evo stihova u kojima, prema Maroevićevoj prosudbi – J. Tomasović slika i prizivlje glasoviti sjeverni vjetar, karakterističan za dalmatinski krš i more:

“Sjetno doba. Sunce s visa
Užarilo zemlju suhu,
Pa čekajuć rosne kaplje
Raspucala duž, poprijeko
Poput usna ožednjelih
Niz borove ponosite
Rastaljena smola kaplje
Na smokvi se list sagnuo,
Ko da moli smilovanja;
Stado gladno, paše nesta,
A žuljave crne ruke
Sklapaju se na molitvu,
Da isprose od nebesa,
blagotvorna tiha dažda,

Sunce žeže. Na obzorju
Pomoli se oblak sivi
S njim i nada u srcima.

...

Zaigralo bijesno kolo
Kao jato iznebuha
Zatečenih prepelica.
Treći pirluh – zaušnica,
A četvrti – snažan udar,
Što već ne zna milovanja,
Veće zbiljom groznom zbori.
Potmurilo nebo vedro,
Uzavrelo more sinje
I sve dimom ovija se;
Jao onom, koji smion
Pučini se povjerio!

Maroević navodi i Mažuranića kao model *Bure*, no upozorava i na razlike: “Ali čedna ljepota velikih usporedbi i metafora Jakova Tomasovića ima samostalnih vrijednosti, plastičnost i jezgrovitost nekih sintagmi ...

Iz unutarnjih rezervi i rezervata poučno-pučkoga smjera do- bismo tekst za nostalgično čitanje u ključu izgubljenoga zavičaja i kolektivnoga djetinjstva.”

Mirko zadovoljan: “Mislim da su tim tvrdnjama o *Buri* stvari postavljene na pravo mjesto i da spjev, o kojemu je govor, na stanovit način ‘rehabilitira’ Jakova Tomasovića kao pjesnika, nažalost dosta kasno nakon njegove smrti.

Osobito je znamenit pothvat Jakova Tomasovića – izdavanje lista *Jadranska vila* (1928.-1937.) – “obiteljski list za književnost i kulturu”. Kako je pojava lista izazvala veliku pozornost, novčane potpore počele su više stizati s raznih strana. Zagrebački nadbiskup Antun Bauer poslao je 200 dinara. Ostali, prema svojim mogućnostima. Miho Barada, Ante Tresić-Pavičić, Gjuro Arnold, Jurjo Tadić. Najobilatije ruke bio je domaći mecena, čovjek izvan književne sfere, Nikola Marangunić, podario je 2000 dinara, što je u ono međuratno vrijeme bila velika pomoć za opstanak lista. Nakon tih nekoliko godina izlaženja, zbog financijskih neprilika, časopis je prestao izlaziti.

U godinama izlaženja u časopisu *Jadranska vila* nanizao se znatan broj književnih imena čiji su prilozi objavljivani na njezinim stranicama. Ivo Kozarčanin, Zdenka Jelušić-Seunik (pjesme i roman

Slomljena srca). Držeći se “starih dobrih” načela, prema kojima književnost ima osobitu zadaću – poticati čudoređe u oblicima poučnoga i rekreativnog štiva. U skladu s tim *Vila* je okupila dosta stalnih i povremenih suradnika. Priloge su objavljivali i učeni “duhovnici” (Klement Bušuić, Stanko Petrov, Lujo Pepl...) sakupljači narodnih pjesama (Vid V. Vukasović, Stipan Banović). Prilozi povjesničara fra Luje Maruna i povjesničara, zemljopisca, politologa don Filipa Lukasa.

Diletante koji su se pojavljivali u listu nije vrijedno spominjati.

U listu ima dosta povjesničkih radova, sa zanimljivom građom iz prošlosti Poljičke republike.

Posebnu pozornost u *Vili* zavrijedila je anonimna spisateljica pod pseudonimom Rosanda. O njoj Ivan Bošković potanko i prilično opširno, analitički i kritički, i ne bez primjerenih pridjeva hvale i priznanja, iznosi u svom tekstu, zapravo studiji *Olga Ivezić-Lozančić – Rosanda. Nepoznati prilog pučko-popularnoj tradiciji hrvatske književnosti* (str. 248-269) cijelo je II. godište ispunila nastavcima anahronog povijesnog romana nazvanog *Imota* koji je ispod razine djela Milutina Mayera, a da ne govorimo Velimira Deželića mlađeg. Prosudba je i ocjena akademika Mirka Tomasovića.

Bez obzira na malu književnu vrijednost Rosandina romana ne može se nijekati izuzetno zanimljiva osobnost i hrabrost žene u tim povijesnim vremenima!

Tekst pozivnice:

“Narodna knjižnica Omiš
Organizira predavanje
Olga Ivezić Lozančić Rosanda

--- književnica, slikarica i prevoditeljica svoje je književne radove objavljivala pod pseudonimom Rosanda u mnoštvu časopisa i novina. Niz godina bila je glavna suradnica časopisa *Jadranska Vila* (1928.-1937.)... u kuću su joj dolazili brojni uglednici poput nobelovca Alberta Moravie i Salvadora Quasimoda. Njezina povijesna pripovijest *Imota* izašla je u izdanju Matice hrvatske Imotski, 1999.

Predavač

Dr. sc. Ivan Bošković.”

Dosta je u ovom godišnjaku napisa i slikovnih priloga o Albertu Fortisu. Dosta poezije kao i reprodukcija omiških mladih likovnjaka.

I na kraju vrlo vrijedni nekrološki zapis o don Srećku Dragoševiću, rođenom u Omišu – Priko, kao i zapis o don Anti Juriću nekadašnjem vrlo cijenjenom omiškom župniku, iz pera našega kolege don Slavka Kovačića.

Marijan Ivan Čagalj